

CARTILE SATEANULUI ROMANU.

Scriere periodica
pentru trebuintele poporului romanu.

Descépta-te Romane!

³/₁₅ Maiu 1848.

Acést'a e diu'a, in care Romanulu,
Pâtrunsu de chiamarea spiritului seu,
'Si scutura jugulu, împusu de paganulu,
Ce n'avù neci lege, neci chiar' Domnedieu!

De adî libertatea si-amórea fratiésca
In pieptulu natiunei romane voru fi,
In câtu stranepotulu, sciîndu s'o marésca
Prin faptele s'ale, eternu va 'nflorí.

Marétia-e serbarea, candu fratii d'unu sange
Se léga-'ntre sene, prin víu juramentu, —
A nu lasá préda, si neci a se 'nfrange
Marirea strabuna si dreptulu cuventu.

De astadi blastemulu, contrasu din vechime,
S'a stersu cá si umbr'a, cá nuorii prin ventu,
Si 'ntocma cá flórea, resari Romanime,
Pre braciale gloriei in vechiu-ti pamentu!

Andreiu Muresianu.

Inceputulu si istori'a Romaniloru.

(Tractatu pentru poporul nostru in forma de dialogu.)

(Urmare.)

Sér'a VI.

(Cei trei cunoscuti si alti doi poporeni — dupa salutarile indatenate.)

Danila. Domnule Parente, ieri s'au adunatu mai multi la cas'a mea. Le-am povestitu din frumós'a istoria a trecutului poporului nostru romanescu, ce am audítu dela Domnia-t'a in serile de pana aci. Apoi de-a dragulu ascultáu cu totii si se bucuráu de cele audíte. Pre faci'a fiesce-càrui'a se poté vedé cá si cum ar' voi a dice : Dómne, cà n'am mersu si eu la Domnulu parentele cá se ascultu intemplanile aste frumóse ale Romaniloru. Si cu totii díserà cà ei tare cu dragu aru vení ori in care séra la ascultatu, dar' se temu cà voru fí spre greutate — si ast'a e si dreptu — déca voru vení cu totii aci la Domnia-t'a in casa.

Preotulu. O iubítii mei romani ! nu face nemica, — greutatea acést'a se póte delaturá ! Dar' scíti cumu ? Ne vomu aduná in scóla, si acolo potu vení câtu de multi ; ér' eu cu tóta placerea ve voiu povestí. Vorbíti numai cu câtu mai multi si mane ve adunati la scóla ; éra badea Joanu va vení se-mi spuna candu veti fí adunati.

Stefanu. Tare bene va fí, mai bene nu se póte, — asia vomu si face !

Preotulu. Dara acumu, déca v'a adusu Domnedieu la mene, se ve mai spunu cev'a din istori'a strabuniloru nostri !

Dupa-ce a scapatu Rom'a de amenintiarile lui Coriolanu, a mai resuflatu si se apucarà a-si vedé de trebile s'ale din laintru.

Numai unu reu mai erá pre tempulu acest'a (a. 454 a. Cr.) in Rom'a, si anume, cà : nu aveáu legi scrise, dupa cari se cârmu-iesca ! Reulu acest'a l'au delaturatu asia : cà a alesu din sinulu seu 10 barbati invetiati, càror'a le-a incredentiatu, cá in tempu

de unu anu se adune tóte datenele, dupa cari s'a cãrmuitu pana acólea, si din acele se faca legi scrise.

Acesti 10 barbati, in anulu antaniu s'au portatu fórté bene si au facutu mai multe legi bune; inse n'au potutu ispraví cum ar' fí trebuitu; deci i-au mai lasatu pre unu anu, cá se duca in deplenire ce'a ce nu-au potutu in anulu antãiu.

Dara, Iubitii mei, între toti ómenii se afla si câte unu blastematu. Asia sí între acesti 10 barbati, a fostu unu ticalosu, cu numele A piu Claudiu, care a voitu cá in anulu acest'a se a-suprésca poporulu. Dar' piedéps'a lui Domnedieu s'a intornatu asupr'a loru, — cà-ci Domnedieu nu póte suferí pre celi asupritori, le vene loru piedéps'a ori mai iute ori mai incetu, dar' nu remane; — scíti cà asia díce romãnulu: „Domnedieu cu piedéps'a nece se grabesce nece se intardíã, dar' totusi sosescel!“

Piedéps'a a venitu asupr'a lui A piu Claudiu chiaru din negliobí'a s'a. Elu adeca, s'a aprensu de dragostea unei fete frumóse, Virgini'a. Si blastematulu cu ori-ce pretiu a voitu se o strice. Ce a facutu dara? S'a învoitu, afurisitulu, cu o muiere fora-de-lege cá se díca cà Virgini'a e sclav'a (rób'a) ei. Fét'a intielegundu de acést'a, numai decãtu a tramisu dupa tatalu seu Virginiu, care erã in óste. Dupa-ce tatalu Virginiei a venitu acasa, vení lucrulu la lege. Claudiu erã sí judecatoriulu. Si acestu omu fora Domnedieu, de-sí tatalu díceã cà fét'a e alui, elu totusi a datu dreptu muierei celei mentiunóse. Dara, dragii miei, erã mare atunci Romanulu! Ce facù dara tatalu? Chiemã fét'a la o parte, cá si candu ar' voí se-i spuna cev'a; si scotiendu sabi'a, o strapunse, numai cá se nu-'si piérdia curatieni'a animei cu o bala necurata. Vestea despre lucrulu acest'a s'a latítu cá fulgerulu. Si A piu Claudiu numai decãtu fú aruncatu din domníã si alungatu din cetatea Rom'a.

P a v e l u. Nó vedi, acel'a a fostu tata!

Preotulu. Asia este! Ast'a e o fapta, din carea potemu multu, fórte multu invetiá. Vedeti! acelu tata a fostu mai bucurosu a-si ucide fét'a s'a iubita, decâtu a o vedé pre acést'a pètata. — Au facemu noi astadi asia? Au nu vedemu pre totu loculu fete ratecite? Si ce facu parentii acestoru-a? Neci nu le dogenescu, cà déca le voru dogení — dîcu ei — se voru aruncá in apa. Si óre n'ar' fi mai bene se faca asia, decâtu acestea se strice si pre altele?! Betranii nostri eráu mai mari si mai buni in asta pri-vintia. Mai demultu nu se audiá despre atari lucruri nece la siepte hotare; si déca totusiu se intemplá, apoi ace'a féta erá de bat'-jocur'a lumii, î-i mergeá vestea in unu cornu de tíera. Dar', ce se ve mai spunu, cà vedeti insî-ve câte si mai câte se intempla in dîlele nóstre! Câte fete vedemu astadí cà traiescu cu barbati necununate, adeca afora de calea, de legea lui Domnedieu si a san-tei baserece. Si ce facu parentii acestor'a? Sucescu din umeri si dîcu cà: asia e lumea! Bá nu e asia lumea, cì ómenii din trêns'a s'au stricatu! — Ne totu plangemu, cà avemu ani rei, cà nu se facu bucatele, cà ne merge reu; dar' nu socotimu cà tóte aceste suntu piedepse dela Domnedieu! . . . Unu atare parente, care-'si sufere fét'a ori fetiorulu seu se traiésca necununatu, nu póte asceptá neci odata bene dela Domnedieu, cu atátu mai pucinu aceli'a, cari traiescu asia (necununati). Acést'a neci decâtu nu aréta cà amu urmarí pre stramosii nostri!

J o a n u. Dieu ace'a, domnule, e fórte reu; eu inca de multe ori am cugetatu asupr'a lucrului acestui'a, si am aflatu, cà togm'a asia este precumu ai dîsu Domnia-t'a; dîo mai demultu nu erá asia! Si apoi — cá omu betranu — am aflatu, cà ast'a a inceputu a se intemplá numai decându s'o inceputu cataní'a. Numai cata-ní'a a adusu acelu reu. Au nu audîmu pre fetiorii nostrii de rôndu cantandu si gielindu-se:

Munte, munte, piétra séca!

Lasà voinicii se tréca,

Se tréca la ciobanía
Se scape de catanía! —

Si éra :

Decátu catana de róndu
Mai bene-'n codru flamêndu,
Decátu la streini catana
Mai bene la oi cu péna!
N'oru avé locu si pomana
Cene m'a facutu catana,
Mi-a datu haine mohorite
Cum mi-'su mie mai urite —
Si mi-a taiatu pletele,
De m'oru ride fetele!

Preotulu. Eu credu, bade Joane, cà mare parte vene si de acolo. Dar' apoi catane trebue se fie, cá se ne apere de dusimani. Apoi acum'a catanía e usióra. Pre fetioru 'lu ducu, si multu déca siede acolo trei ani, apoi vene acasa si se póte casatori dupa lege. Totu reulu se póte si indreptá numai se vremu! Bá togm'a ar' fi de doritu, iubittii mei, cá romanii nostrii se nu póрте atát'a frica de catanía, cì se se duca, si inca voiosi, — si acést'a ar' trebúi se o faca mai cu séma cei, cari invétia la carte, cà-ci catanía — déca o porta omulu dupa cum se cuvene, adeca déca e stradanicu, ascultatoriu, trédiu si de omenía: e pane frumósa si póте omulu inaintá mai tare decátu ori unde; apoi si cá catane potemu ajutá natiunei nóstre multu, si inca fórte multu. Deci Romanulu ar' trebúi se mérga si de voia buna si se-si caute venitoriulu si pre calea ace'a, cà e cale frumósa.

Dar' se ne întórcemu la istori'a Romaniloru, a strabuniloru nostrii!

S'a intemplatu, cà Rom'a voiendu a-si latí domní'a si imperati'a, s'a amestecatu in bataia cu o cetate vecina si nu s'a potutu hotari lupt'a in 10 ani inchiati. Dupa 10 ani s'a pusu in fruntea ostiloru unu barbatu fórte laudatu, pre acést'a 'lu chiamá Furiu

Camilu. Acest'a a sí invinsu si a adusu cu sene multa prada luata dela dusimani (inimici). Dar' venindu acasa, elu inca a avutu inimici, si acesti'a in totu modulu au voitu se-lu faca se-si piérda numele inaintea poporului; deci l'au pîritu (acusatu), cà o parte din ace'a prada mare o-a tienutu pentru elu, ce'a ce nu erá iertatu a o face nemenui; dar' acést'a nu a fostu dreptu. — Vendiendu Camilu, unde vré se ésa tréb'á, a esítu de sene din Rom'a, blastemandu-o: cá se mai aiba trebuintia de elu. — Nu multu dupa-ce parasí Camilu cetatea Rom'a, vení asupr'a ei unu poporu selbaticu; acest'a cu cátu se apropiá mai tare, cu atát'a erá mai mare frica in Rom'a! — Poporulu acest'a — Galii — cu conducatoriulu loru **Brenn**, a atacatu Rom'a si cea mai mare parte o-au si cuprensu si arsu, remanendu numai Capitoliulu, (asia se numiá partea ace'a de cetate, care erá intarita); aici s'au trasu toti cei mai de frunte ai Romei, cà-ci acestu locu erá intaritu de trei parti cu zidu si de o parte cu stânca. De aici din cetatiu'a acést'a in tempu de nópte s'a scoborítu unu teneru romanu pre stânci in diosu, cá se mérga si se chame pre Camilu intru ajutoriu, ér' demanéti'a inimicii au bagatu de séma urmele tenerului **Cominiu**, — si si-au propusu, cá in nóptea venitória se se urce unulu câte unulu pre urm'a densului si se între in cetate, firesce in cea mai mare lenisce. Ce au otarítu au si implenitu; si in nóptea urmatória, pre candu dormiáu cei din cetate, au inceputu a se strecorá in laintru. Si mirare cà, câni totu dormiáu cá morti; dar' nesce gânsce au inceputu a gâgai cumplitu, — in larm'a acést'a mai multi ómeni se tredira si cu deosebire unulu cu numele **Manliu**, a facutu sgomotu mare, si adunandu-se mai multi, pre cei intrati in cetate i-au aruncatu preste stânca la vale, si astufeliu a scapatu Capitoliulu din primesidia.

Joanu. Nó uita-te, cà sí gâscele inca o facutu unu lucru bunu! . . .

Preotulu. Bá inca fórte bunu!

Si vedeti, iubirii mei! poporul nostru românul până în ziua de astăzi păstrăzând împregiurarea acestui, că gănscele au scapatu Capitoliulu! Căci pre unele locuri în ziua antania a postului Pasciloru chinuiescu și huiduiescu câinii, era pre gănsce le hrănescu bene în semnu de aducere aminte pentru întempleră, cum au scapatu Romanii (389 a. Chr.) de inimizii lor. *)

Daniela. De asta dată încă n'am auzit, că pre aici pre la noi nu se face așa.

Preotulu. Ei, dragii miei! Dece nu se face pre la noi, se face pre alte locuri locuite de Romani; căci Romani sunt multi. Sunt Romani afară de Ardealu: în țiera Romanesca, în țiera Unguresca, în Bucovina, în Moldova, în Basarabia, în Tesalia, în Macedonia și încă și în alte părți. Domnia-văstră deca n'ati inventiatu carte nu poteti se-i sciti; dar' ve-ar' fi detorinti'a se sciti, pentru-că nouă aceia totu ni sunt frați, și încă frați dulci!

Stefanu. După dăsimanii aceia, ce-o vrutu se băta și se lié cetatea Rom'ă, întorsu-s'o acasă?

Preotulu. Bănu, că au încungiuratu Capitoliulu și au voit că se-lu lié cu femea. Și în restempu de 7 luni au ținutu pre Romani încungiurâți asiă, câtu ne mai potendu învinge cu femea, au fostu siliti a deschide porțile și se făcă ore-cum pace cu inimizii. Acumu Brenn, capitanulu dăsimaniloru, a poftitu dela Romani aurul multu cu centinariulu (măjea). Romanii fiindu în pericolu au începutu a mesurâ aurulu, dar' părendu-li-se, că mesur'ă dăsimanului nu e dreptă au dăsu, că va fi destulu! — Atunci Brenn și scose sabi'a și o aruncă în cumpană, dăcundu: „Vai celoru învinsi!“ — Dar' tocmai pre cându se întempleră acestea, sositu bravulu Camilulu și cu unu tonu aspru dăse: „Rom'ănu-si cumpera pacea cu băni!“ și s'au

*) Vasilie Gr. Popu, *Conspectu asupra literaturii române*, București 1875. pag. 25.

incaputa la lupta, si intr'atât'a a batutu pre Gali, in câtu acesti dusimani nu sciáu pre unde se se re'ntórne indareptu!

Éta, dragii miei romani, Camilu a fostu esítu din Rom'a, dar' candu a auditu, cà cetatea, in carea s'a nascutu densulu e amenintiata si in periclu mare, pune maní'a la o parte, sí-i vene intr' ajutoriu! Asia ar' trebuí se facemu sí noi! Se nu tienemu manía unii pre altii, cì candu vedemu cà suntemu in necasu, totu-de-un'a se ne ajutàmú imprumutatu, cá nesce frati dulci, cari traímu intr'o tíera, intr'o comuna, cà numai asia ne va ajutá sí Domnedieu!

(Va urmá.)

Teodoru Petrisioru,
profesoriu.

Romanulu.

Sum Romanu nascutu pe lume

Ah ce bene 'mi pare!

Acestu mandru falnicu nume

Au nu-i nume mare?

Bá elu este, si va fí

Pana-i lumea n'a perí!

Sum Romanu de vitia 'nalta,

Stranepotu de-alui Traianu;

Ferice de celu ce pórtá

Bravulu nume de Romanu! —

Eu 'lu portu, cà-i nume mare

Elu sociu n'are pe sub sóre!

A mea mama romancutia

'Mi spuneá de neamulu meu,

Candu-'mi dá din pieptu-i títia :

C'a fostu mare si erou!

Aretáti deci la streinu,

Cene-i neamulu de Romanu!

Sum Romanu de vitia mare ;
Mai am frati, mai am sorori,
Cari la-o singura strigare
Se ràpedu in tradatori ;
Cà-ci elu scíe-a se luptá
Pentru dreptu si tiér'a s'a !

Sum Romanu verde cá bradulu,
Iérn'a vér'a totu frumosu ;
Candu m'ar' atacá dusimanulu :
L'asiu trantí la pamentu diosu !
Cà-ci eu scíu a me luptá
Pentru scumpa tiér'a mea !

* * *

O, streine ! de vréi veste
Cá se ai despre Romani,
De scíi carte : lié cetesce,
Si-adeverulu se ni-lu spuni !
O, Romane nu uitá,
Cà-ci e santa legea tá !

Vale, ^{12/24} IV. 1874.

C. Baille.

Tieranulu romanu in venitoriu.

(Capetu.)

Am vorbitu de machine. Dar' cei dela sate 'mi voru dice : bene, dar' acele machine costa sute si míi, si de unde se scótemu bani cá se le cumparàmu ?

Adeveratu, unulu singuru nu póte se cumpere o machina — afora déca este proprietariu mare ; — ei, dar' ve intrebu cum s'a facutu satulu domniei-vóstre ? Prin unire, prin insocire ; s'au adunatu mai multi la olalta si au facutu si tienu preotu, docente (invetiátóriu), jude si altii, pre cari unulu singuru nu i-ar'

poté tiené. Tocma asia, déca se voru uní mai multi la olalta si voru pune bani : éta cà 'si potu tiené o machina, dóue, trei ; — in cei dintâiu 3—4 ani machinele lucrându la altii se platescu, si de-ací incolo remanu potere de lucru si totu-odata isvoru de cascigu.

Éta, numai vointi'a lipsesce.

Numai inceputulu se pare greu !

Mai incolo am dîsu mai susu, cà unu isvoru de seraciá pentru tieranii nostri este sí pré marea bucatîre a mosieloru.

Acestu reu se póte usiorá, in modulu aratatu mai susu, cà pre langa economía tieranulu se mai deprenda si o alta maiestria.

Dar' acést'a este numai o usiorare, — er' nu vindecare a reului.

Unu parinte are doi fetiori, dóue fete si o mosióra. La fete dà de zestre 6—10 pamenturi, fetiorii se impartu in pace seau in procesu. Fia-care din fetiori mai are pre atâti'a copii, cari inca impartu asemenea mosí'a parintelui lor, si asia prin impartîre mosí'a scade, ér' serací'a cresce cá intensa de pèru.

Acést'a insemnéza a ingrasiá seraci'a.

Léculu este usioru, numai se voiésca tieranulu a-lu folosí !

Déca are trei, patru seau cincii fetiori, ori mai multi, pre unulu se-lu fáca mesariu, pre altulu rotariu, pre alu treilea fauru, pre alu patruea cismariu ori papucariu, ori sapunariu, ori se-lu tiená, de póte, la scóle inalte, ori la vr'o negociatoría, ér' pre alu cincelea se-lu tiená la mosía.

Dar' ce este mai multu, prin darea copiiloru la maiestrii, tieranulu face dóue fapte bune si mari nu numai pentru copíii lui, dar' sí pentru natiunea lui.

La copii le deschide calea a deveni ómeni avuti si vediuti, natiunei í-i dà ace'a clasa de ómeni, cari de o parte prin o inteligentia mai desvoltata, ér' de alta parte prin poterea averei, devenus anim'a natiunei, razímulu ei neclatitu. Fora acésta clasa

de ómeni, fora de maiestri, unu poporu de adî inainte nu mai póte se esiste.

Tieranulu romanu a datu in scurtu tempu din sinulu seu o inteligentia númerosa. Dar' este santu si vedemu chiar' cu ochii, cà inteligentia fora avere, seau inteligentia fora clas'a de mediulocu, este o róta fora ossia. Rót'a fora ossia nu o poti duce pre fugasiu (ogasia) se mòri, — î-i place pre de laturi!

Trebue dara din respoteri se lucramu intr'acolo, cà in alti 20—25 ani se ne facemu clasa de mediulocu — industriaria, comerciale (de maiestrii si negociatori) — macaru numai de dóue ori atátu de númerosa pre câtã inteligentia a datu tieranulu din sinulu seu dela 1848 incóce, si atunci nu vomu avé se ne tememu atát'a de aristocrati'a capitalului streinu. Nu, pentru-cà formandu-se si la noi, si avendu si noi o clasa industriara, ace'a cuprende terenulu, nu-'lu lasa in mana streina, contra-cumpanesce capitalulu streinu.

Dar' mai multu. Formarea, redicarea clasei industriale este totu-odata si redicarea luminei! Unu economu póte se-si duca economi'a lui fora se scía cev'a carte. Unu meseriasiu insè, multu pucinu, trebue se scía carte. Cene scie carte are si lumina. Apoi lumin'a multa-pucina in man'a acestei clase este cea mai benefacutória, cà-ci ea si pàtrunde lucrurile, si totu-odata avendu si avere, nu se pléca la amagirile celoru ce venédia dupa potere, seau a celoru ce voru se se tienã la potere.

Din contra, inteligenti'a fora avere traiesce nu numai din pung'a altui-a, dar' si cu mentea si anim'a altui'a.

Éta in scurtu calea venitoriului tieranului romanu si prin elu a poporului romanu!

Pana adî au disu parentii: se-'mi invetiu copilulu se mi-lu facu popa, dascalu ori deregatoriu! De adî inainte au se dica:

'mi invetiu si crescú copilulu se mi-lu facu meseriasiu, maiestru, negociatoriu!

Asia trebuie se fía venitoriulu! Se ni-lu facemu!!

(Din Cuventulu ținutu in Adunarea Despart. II. alu Asoc. trans.
la Cincu-mare de AR. DENSUSIANU.)

Insemnari folositorie.

Pentru scutirea graului de tetiune celu mai bunu mediu-locu e vitriolulu martiaru (Eisen-witriol, Zöld galicz) topitu in apa. Anume in 4 chilograme de apa se mesteca unu decagramu de vitriolu, si apoi cu acést'a mestecatura se umediesce grâulu • menitu pentru semenare; — prin care lucrare pre langa ace'a, cà se scutesce grâulu de tetiune totu-odata se si intetiesce incoltirea sementiei, — care alt'mentrea mai alesu in tempu secetosu ar' jacé in pamentu cu septemanile de-a-lungulu. Cluj

La mulgerea vaciloru neci odata nu e iertatu a se moiá ugerulu cu apa rece, pentru-cá ap'a rece trage la olalta vinele ugerului si împucinéza laptele vaciei, — ci e de lipsa a se moiá totu-dé-un'a ugerulu bene cu apa stemperatu-calda.

Crumpenele cu inceputulu primaverei 'si pierdu bonata-tea si dulceti'a de mai inainte. Pentru de a-si redobandí inse crumpenele gustulu pierdutu prin sugerea umedielesoru nutritorie din natura, — inainte de a le pune se fierba, déca voimu a le fierbe asia cu cógia, trebuie se le curatímu o parte a cógiei giuru impregiuru in forma de cercu si se punemu o mana de sare in ap'a, in care voimu a le fierbe, — ér' déca voimu a le fierbe curatite si bucatite, atunci trebuie se le taiamu mediulu mai umedu dela mediulocu.

Maiulu gansceloru cresce fórte mare déca in mancarea gânsceloru cari le ingrasiámu pentru taiare punemu pucinu anti-moniú (din apoteca) si farina de carbune (de lemnú).

Sementi'a de pepeni se scutesce de viermi, déca semburii de pepeni inainte de a-i semená î-i tienemu in vinu bunu 24 óre. Semburii ast'feliu gatiti afora de ace'a incoltiescu mai iute si mai siguru.

Unsóraea cea mai buna pentru ungeria caltiunelor de siguru e ace'a, carea scutesce caltiunile si prin ele petiórele de umedire in ori-ce tempu si in ori-ce locu umedu. Acést'a se pregatesce asia : pune 3 decagrame de cera impreuna cu 6 decagrame unsóre de rîmatoriu (porcu) in o lespede (tipsia) la focu, si le lasa se fierba pucínu la olalta, tórna apoi in acésta fiertura 3 decagrame de spirtu de terpentínu si 6 decagrame de vernice (firniss, fénymáz) si preste pucinu luandu lespedeá (seau tipsi'a) dela focu o pune de laturi cá se se recésca. Acést'a unsóre se recomanda tuturoru cetitoriloru nostri, dar' mai alesu ómeniloru, cari au de a amblá prin locuri mlastinóse si apetóse,

Pentru scutirea de rugina a uneltelor de fieru si de otielu se recomanda urmatoriulu mediulocu : In o cincidecilitra ($\frac{1}{2}$ litra) de apa rece punemu 26 decagrame de varu nestinsu si lasamu se sté asia pana ce se limpediesce bene ap'a, scurgemu apoi incetisiuru ap'a si mestecam in ea untu de lemnu pana-ce o ingrosiámu. Cu acést'a amestecatura ungemu si frecámu uneltele de fieru ori de otielu ce voimu a le pastrá si dupa-ce invalindu-le bene in unu papiru seau vestimentu bene uscatu le asiédiámu la loculul loru. — In modulu acest'a potemu scuti de rugina cutítele de mésa si alté unelte de casa.

Untulu stricatu se tocmesce : déca mai antaiu 'lu spalámu bene in apa curata si rece, tornámu apoi preste elu lapte dulce próspetu, — de se-a poté indata ce l'amu mulsu dela vaci, — si-lu lasamu asie cámu 8 óre, — dupa ace'a scurgemu bene laptele si mai spalandu inca odata untulu in apa curata si rece, 'lu sarámu bene.

Medicine (leacuri) de casa.

Frigurile — sî celea mai fiuróse de a trei'a si a patr'a dî se potu curá usioru cu medicina (leacu) de casa, gatita din acietu (otietu) si hrénu (hireanu). Acésta medicina o gatesce asié : Lié o glaja (iéga) de $\frac{1}{2}$ seau $\frac{1}{4}$ litra, care se o poti bene astupá la gura, cá se nu se resuffle, si apoi curatiendu bene hrénulu si taiandu-lu sfasîi, umple cu elu glajea pana la grumadî, — tórna apoi in glaja acetu (otietu) tare de vinu pana susu, si apoi astupandu bene glaj'a o pune intr'unu locu caldutiú si o lasa asia câte-v'a dîle ; in casu de lipsa mare te poti folosí de ea indata a dóu'a dî. Medicin'a acést'a apoi o vei intrebuintiá asia : In diu'a in carea nu e rëndulu se vena frigurile vei luá demanétia, la amédiadî si sér'a câte cu o óra inainte de mancare totu-dé-un'a câte o lingura de medicina (cu lingur'a de supa), celi tare compacti voru poté luá sî câte 5 lingure pre dî si anume : demanétia inainte de mancare cu o óra, dupa mancare apoi la 2—3 óre, la amédiadî inainte de mancare cu o óra, dupa mancare apoi la 2—3 óre — si sér'a inainte de mancare cu o óra ; pruncii si cei tare slabi voru luá numai inainte de amédiadî câte o lingura, seau inainte de amédiadî cu 3 óre si dupa amédiadî cu 3 óre câte o lingura. Acést'a trebue apoi urmatu in tóta diu'a, cà-ci si déca nu trecu frigurile indata, totusiu ele 'si pierdu din poteree loru, si in urma la alu 4-a seau la alu 5-lea atacu cu o slaba scutura-tura lasa pre omu de totulu. In dîlele, in cari 'su la róndu frigurile inca e bene a intrebuintiá acésta medicina (leacu), dar' numai inainte de a vení ele asupr'a omului, anume déca venu inainte de amédiadi atunci se se lié desu de demanétia o lingura si apoi fora a mancá cev'a preste vre-o 2—3 óre se se lié éراسi o lingura, — decumv'a inse acele venu dupa amédiadî, atunci se póte mai luá inca o lingura catra amédiadî chiaru, nemancandu inse la amédiadî decátu cev'a zama de carne.

Inflamatiunea (aprinderea) ochiloru o vei curá asia : Lié o diumetate de jimla seau pane móle (mediu) si tórna pre ea apa rece si apoi asia o pune pre ochi si o léga pre de-asupr'a cu o cârpa de inu, dupa-ce s'a incaldítu ace'a $\frac{1}{2}$ jimla seau pane de fierbentiél'a ochiloru, lié-o díosu, si pune alt'a în loculu ei si asia repetiesce acést'a pana-ce va trece dorerea. Acést'a folosesce si in contr'a urceorului la ochi déca se intrebuintiéza indata la inceputu. — In loculu panei udate in apa rece se póte intrebuintiá cu acel'asiu seau la multi si cu mai mare folosu mediu de casiu nesaratu la a dóu'a seau a trei'a dí dupa-ce s'a fostu alesu, asia, cá se nu fía inca pré tare, care numái asia taiatu in patura se aplica la ochiulu care dóre, legându-se cu o marama curata si adese-ori preschimbandu-se.

Nath'a (trócn'a) o vei curá asié : Intr'o olcé marisióra pune romonitia, si apoi punéndu ulcéu'a la focu, lasa-o se fiérba, si dupa-ce a fiertu câtu-v'a tempu o lié asia fierbéndu si tieneti gur'a cascata de-asupr'a ulcelei asié, cá aburii din ulcea se mérga in gura, — in totu restempulu acest'a partea ce'alalta a corpului tí-o invelesce bene cu unu vestimentu (scergariu, marama seau altu-cev'a) asié, cá aburii se nu ésa afora. Candu a incetatu aburirea din ulcé scerge-te bene pre facia si pre capu cu unu vestimentu uscatu si bé tea de romonitia (gatita prin fierberea romonitiei in apa curata) si apoi te culca, acoperindu-te bene cá se nu te recesci. Déca dintr'o data nu a trecutu nath'a, trebue repetita inca odata acést'a curare si de securu va urmă resultatulu doritu. Pentru a preveni nath'a e bene se se invetie omulu a trage apa rece in nasu totu-dé-un'a candu se spala.

Ríi'a trece in cate-v'a óre, déca se unge cu petroleu si apoi se fréca bene cu unu vestimentu de panura seau de postavu.

Sgârciurile de fóle voru incetá, déca razuindu hrénu câtu de multu, acel'a 'lu vei aplicá la fóle si-'lu vei legá cu unu vesti-

mentu subtîre, preschimbandu hrénulu cu altulu déca nu trece curêndu ; la totu casulu inse pana-ce vei semtî mai tare sgârçiu-rile vei jacé culcatu. — Celi-ce 'su atacati in contenuu de sgârçiu-ri de fôle voru face bene, déca voru legá indireptulu fôlelui o pàtura subtîre de cincu — scergandu-o mai desu in partea de-
catra fôle.

INVEȚIATURI.

Scientiele ajuta desvoltarea teneretieloru, usioréza, mangaiia si desfatéza betranetiele ; ele ne insociescu in caletoria, dormu cu noi, veghiéza cu noi si suntu nedeslipite de fienti'a nóstra in tóte referintiele si impregiurarile, cá amicii cei mai sinceri si mai pretiosi, cá angerii paditori ai nostri in totu decursulu vietiei nóstre.

Cicero.

Dómne dâne mente, anima si caracteru. Pune inca un'a-data intre noi stramosiésc'a vitejia, unire si simplicitate ! Fà-ne vrednici de sacrificii si fapte mari pentru Patria si legea t'a ! Mai cu séma insufla-ne foculu sacru, prin care se devenímu érași Romani buni, buni Parenti de familia, vrednici Cetatieni ! Fà-ne vrednici a poté traí noi prin noi, fora a ne caciulá pre la streinu, ori care ar' fí elu, spre glori'a t'a si a Romanismului eternu.

G. Missailu.

Omulu celu intieleptu cu câtu 'lu inaltia norocírea, cu atátu elu se face cu mai bunu nàravu, si mai de omenía. Ér' celu mo-
jicu si maretiu, cu câtu 'lu redica norocírea, cu atátu mai tare nebunesce, î-i se intorcu crerii si nu-si incupe in pielea lui.

Cichindealu.

Vai de óia intre lupi, si vai ! omului blandu acolo unde sil'a, mojiçí'a si varvari'a face legi si judecati si dà porunci, cà-ci intr' acestu fora-de-lege locu trebue amarítulu omu de cumplita nevoia tocm'ai pre acel'a insusiu, pre carele 'lu sugruma si-'lu muncesce se-lu hranésca cu sangele seu. Ticalósa stare, unde celu nedreptu si fora de cugetu se poruncésca, ér' celu bunu si de omenía e nevoitu si silitu se se supuna.

Cichindealu.